

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1940 kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder till effektivisering av statsrevisorernas verksamhet.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 99 i första kammaren av herr *Andrén m. fl.* och nr 96 i andra kammaren av herrar *Persson* i Falla och *Anderson* i Norrköping hemställes, att riksdagen i syfte att stärka statsrevisorernas ställning m. m. för sin del ville såsom vilande för vidare behandling i grundlagsenlig ordning antaga vissa i motionerna närmare angivna förslag till ändringar i §§ 72 och 73 riksdagsordningen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Grundläggande bestämmelser om statsrevisorernas organisation och verksamhet äro införda i §§ 72 och 73 riksdagsordningen samt § 107 regeringsformen. Enligt riksdagsordningen skall varje lagtima riksdag förordna tolv revisorer, hälften från vardera kammaren, jämte samma antal suppleanter, att enligt regeringsformen och särskild instruktion granska statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Revisorernas uppgift skall enligt regeringsformen vara att verkställa en generell översikt av statsmedlens utdelning. Varje revision skall omfatta ett räkenskapsår och vara fullbordad inom en tid av tre månader. Revisorernas verksamhet har närmare bestämts i en år 1925 antagen instruktion med däri senare gjorda ändringar. Enligt denna instruktion skola revisorerna efter valet sammanträda till konstituerande sammanträde för att välja ordförande och vice ordförande. Vid detta sammanträde äga de jämväl besluta om utseende av sekreterare och organisation av arbetet. Revisionsarbetet tager sin början varje år den 16 september eller, om helgdag då inträffar, dagen därefter. Revisorerna skola tillse, att dem i behörig ordning tillhandahållas de för räkenskapsår avslutade, av föregående revisorer icke granskade räkenskaper över alla medel, som genom allmänna bidrag tillkommit eller genom traktater med främmande makter riket tillflutit, samt av verk, myndigheter och inrättningar avgivna årsberättelser, så ock alla de kungl. brev, protokoll och handlingar, på vilka nämnda räkenskaper och berättelser grunda sig. Grundläggande föreskrifter om vederbörande förvaltningsmyndigheters redovisningsskyldighet äro meddelade i kungl. cirkulär den 14 aug. 1841. Redovisningsskyldighet föreligger i fråga om alla medel, av vad beskaffenhet som helst, ordinarie eller extra ordinarie, som genom allmänna bidrag tillkommit eller genom traktater med främmande makter riket tillflutit. I kungörelse den 30 juni 1936 stad-

gas skyldighet för verk och inrättningar att insända vissa handlingar till riksdagens revisorer. Sådan skyldighet föreligger, efter rekvisition, då verk eller inrättning på grund av särskild föreskrift har att avgiva årsberättelse. Vidare har i kungl. förordning den 4 juni 1937 lämnats föreskrifter angående skyldighet i vissa fall att till riksdagens revisorer avgiva redogörelse för användningen av statsunderstöd.

Antalet statsrevisorer, som i 1810 års riksdagsordning faststälts till tjugufyra — sex från varje stånd — nedsattes i 1866 års riksdagsordning till tolv. I den gamla riksdagsordningen saknades stadganden om val av suppleanter. Enligt den nya skulle ursprungligen sex suppleanter väljas. Övergången till årliga riksdagar i samband med genomförandet av 1866 års representationsreform medförde att valet av revisorer kom att gälla för ett verksamhetsår från att — därest urtima riksdag ej sammankallades — ursprungligen avse fem, senare tre år. Arbetstidens längd, som vid 1856—58 års riksdag bestämts till två månader, bibehölls oförändrad. Vid 1874 års riksdag väcktes en motion (II: 178) om mandatperiodens utsträckande till samma tid — tre år — som valperioden för andra kammaren. Motionen avstyrktes av konstitutionsutskottet (utl. nr 9) och avslogs av riksdagen. Säsom skäl för sitt ståndpunkts-tagande anförde utskottet, att riksdagens ställning till sina ifrågavarande delegerade vore den en huvudman intoge till sina befullmäktigade ombud, varför riksdagen borde vara i tillfälle att varje gång, den sammanträdde, utöva den rättighet att återkalla sin fullmakt, som allmän lag tillerkände varje huvudman. Sedermera väcktes vid 1890, 1891, 1892, 1893, 1895 och 1896 års riksdagar motioner om ökning av statsrevisorernas antal. Samtliga motioner avslogos emellertid av riksdagen. I en vid 1922 års riksdag väckt motion (I: 105) erinrades om dessa tidigare förslag samtidigt som förslag framlades bl. a. om att låta revisorernas verksamhet pågå hela året. I en annan motion (II: 195) vid denna riksdag framfördes bl. a. tanken på ett revisionsutskott, som skulle övertaga statsutskottets granskningsplikt. Konstitutionsutskottet fann i sitt över motionerna avgivna utlåtande (utl. nr 13) en förlängning av tiden för statsrevisorernas arbete från två månader till tre av omständigheterna påkallad. Därigenom skulle enligt utskottets mening tillräckliga garantier vinnas för grundlighet i granskningsarbetet utan att en ökning av revisorernas antal behövde vidtagas. Tanken på ett särskilt revisionsutskott avvisades däremot helt av utskottet. I anledning av utskottets utlåtande anhöll riksdagen i skrivelse (nr 166) till Kungl. Maj:t om utredning rörande statsrevisionens verksamhet och förutsättningarna för densamma. En av tillkallade sakkunniga inom finansdepartementet verkställd utredning föranledde framläggande av proposition (nr 149) till 1924 års riksdag med förslag om förlängning av den i § 72 riksdagsordningen fastställda tiden för revisionsförrättningen från två till tre månader. Vid samma riksdag väcktes motion (I: 287) om sådan ändring av § 73 riksdagsordningen att för riksdagens tolv revisorer skulle utses lika många personliga suppleanter. Konstitutionsutskottet tillstyrkte (utl. nr 29) och riksdagen antog såsom vilande de föreslagna

ändringarna i riksdagsordningen, vilka slutligt genomfördes påföljande år. Den samma år av riksdagen antagna instruktionen för riksdagens revisorer har undergått ändringar åren 1933, 1936 och 1937. I densamma föreskrevs ursprungligen att revisorernas första sammanträde skulle äga rum varje år den 16 september. Efter framställning av revisorerna, som funnit att arbetet skulle kunna bedrivas på ett effektivare sätt, därest tillfälle bereddes dem att redan under våren organisera sitt arbete, genomfördes sedermera vid 1937 års riksdag på statsutskottets tillstyrkan (utl. nr 144 p. 2) sådan ändring av instruktionen, att revisorerna redan under pågående riksdag skola sammanträda till konstituerande sammanträde och därvid äga utse sekreterare ävensom organisera sitt arbete.

I de nu föreliggande, likalydande motionerna I: 99 och II: 96 anvisas olika utvägar att stärka statsrevisionen. För att trygga kontinuiteten och planmässigheten i statsrevisionens arbete skulle det, enligt motionärernas mening, först och främst vara lämpligt om revisorerna valdes för fyra år i sänder, varvid de olika kamrarnas val skulle äga rum med två års mellanrum, och en ökning ske av revisorssuppleanternas antal från en till två för varje revisor. Även utan en mera genomgripande reform skulle emellertid, enligt vad som anföres i motionerna, en ökning av statsrevisionens effektivitet kunna åvägbringas. I detta syfte föreslås, att statsrevisorerna redan efter valet eller vid slutet av en lagtima riksdag skulle beredas tillfälle att samlas för ingående överläggning om arbetets planläggning. Revisorernas resor skulle vidare till en större del förläggas till sommaren. Ett mera permanent kansli borde också upprättas och granskningsarbetet underlättas genom att administrativ sakkunskap i större utsträckning än hittills ställdes till revisorernas förfogande. Motionärerna ifrågasätta slutligen, om det ej vore lämpligt att genom nya stadganden säkerställa den tämligen obegränsade kontrollrätt, som statsrevisionen under senare tid fått på de olika områden, vilka beröras av riksstatens inkomst- och utgiftssidor.

Utskottet. Det i förevarande motioner framförda önskemålet om en effektivisering av statsrevisorernas verksamhet finner utskottet beaktansvärt. Statsförvaltningens och statsverksamhetens utbredning i vårt land under senare tid hava otvivelaktigt ställt ökade krav på riksdagens revisorer. Enligt utskottets mening äro emellertid de föreslagna ändringarna i §§ 72 och 73 riksdagsordningen icke erforderliga för främjande av motionärernas huvudsyfte. Sålunda kunna de fördelar, som en förlängning av revisorernas i grundlagen fastställda mandattid i förening med en successiv förnyelse av revisorerna skulle medföra, uppnås genom förnyade omval av tidigare revisorer, något som ock i viss — ehuru måhända ej tillräcklig — utsträckning redan äger rum. Härmed bibehåller riksdagen sin fulla frihet att välja för uppdraget särskilt lämpade personer till revisorer och kan, om så skulle visa sig påkallat, i särskilt fall giva revisor kortare funktionstid. Utskottet finner ej heller den i motionerna föreslagna ökningen av revisorssuppleanternas antal behövlig.

Flertalet övriga av motionärerna framförda önskemål kunna tillgodoses utan grundlagsändringar. De beröra väsentligen frågor, som sammanhånga med instruktionen för riksdagens revisorer och ej tillhöra konstitutionsutskottets utan statsutskottets beredning. Utskottet vill i detta sammanhang dock erinra om att så sent som år 1937 på revisorernas eget initiativ ändringar genomförts i instruktionen i syfte att effektivisera statsrevisiörens arbete samt att möjligheter härigenom skapats att bättre än tidigare planlägga revisorernas arbete.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 maj 1940.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: herrar Hallén, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Per Andersson, Herlitz, Källman, Björck, Karl August Johanson, Nils Andersson, Anders Andersson, Sylwan, Andersson i Igelboda, Fast*, Andersson i Ovanmyra, Mossesson*, Nordström i Torsby, Nilsson i Göteborg, Nolin och Wolgast.*

* Ej närvarande vid justeringen.

Särskilt yttrande

av herr *Herlitz*, som anförde följande:

Då jag instämde i syftet med förevarande motion, var det framför allt med tanke på att statsrevisionens effektivitet väsentligt kunde främjas, om det för ändamålet verksamma organet (efter erforderlig ändring av organisationen) dels bleve verksamt under större del av året, eventuellt permanent, dels berättigades att i viss utsträckning granska även det löpande årets förvaltning, dels utrustades med befogenhet att direkt hos Kungl. Maj:t hemställa om erforderliga åtgärder. I dessa tre hänseenden utgör den nyligen inrättade krisrevisionen ett beaktansvärt mönster. Inom utskottet har jag förordat en utredning bl. a. åsyftande lämpligheten och möjligheten av grundlagsändringar i nu antytt syfte.